

HVAD „ERQIGDLIT“ UTVIVLSOMT BETYDER

Af Robert Petersen

Mon ikke jeg må gå ud fra, at de fleste har læst, hvad radiochef *Frederik Nielsen* i novemhernummeret af „Grønland“ (1957) har skrevet om erqilik-problemet, i hvilket han efterlyste flere meninger. Den almindelige opfattelse af ordets entalsform „*erqilik*“ er, at den betyder „den luseæg befængte“. *Frederik Nielsen* mener dog, at ordet må være det samme som „*erqulik*“, som betyder: „den med (særligt iøjnefaldende) haleparti“, som jo i Julianehåb distriktet netop udtales: „erqilik“. Det ville selvfølgelig være for spinkelt at bygge denne opfattelse på den lighed alene. Derfor har *Frederik Nielsen* taget sagnene med. Der fortælles jo, at „erqigdlit“ har underkrop som hunde. Spørgsmålet er dog, om vi sådan kan blande *underkrop* (ugpatit) og *bagdel* (erquk) sammen.

Det skinner måske allerede igennem, at jeg er betænkelig ved *Frederik Nielsen*'s fortolkning, ligesom jeg er betænkelig ved, at han har spurgt sprogforskerne om, hvad de mener, i stedet for at spørge dem om, hvad de ved om, hvad *eskimoerne selv mener* med ordet. Hvad mener f. eks. en kapfarvelgrønlænder med ordet „erqilik“ uden at være påvirket af folk med boglig mening?

Frederik Nielsen skrev, at „erquk“ stammede fra „iteq“ (anus). Det er for så vidt rigtigt; men hvad han har glemt at nævne er, at vejen for udviklingen må være gået sådan: iteq - itequk - itquk - erquk, d. v. s. „e'et“ i „iteq“ har ikke noget at gøre med „erquk“'s „u“.

På grund af dialektforhold siger befolkningen i nogle grønlandske egne: „erqilik“, når vi andre siger: „erqulik“. Hos dem betyder „erqilik“ altså *både* „den luseæg befængte“ og „den med halepartiet“. Den omdannelse af „u“ til „i“ synes dog ikke at være den oprindelige, idet flertalsdannelse og tilknytning af tilhæng til sådanne stamord sker, som om der var et „u“ (inik (menneske, eskimo) - iniwit), og den distriktprægede udbredelse af dette forhold må være yngre end selve ordet „erqilik“, der er udbredt i hele den østlige eskimoverden. Udenfor de nævnte grønlandske distrikter er der desuden ingen mulighed for forveksling: „erqilik“ betyder „den luseæg befængte“, mens „erqulik“ betyder „den med halepartiet“.

Hvor „u“ *ikke* omdannes til „i“ kender vi ikke eksempler på, at enkelte ord får omlyd på den måde, og det *forekommer i alt fald ikke i de egne, hvor ordet „erqilik“ endnu er levende*, d. v. s. bruges endnu om nabo-indianerne. Uden tvivl er det også fra disse nordamerikanske egne, at brugen af dette ord som betegnelse for nabo-folk stammer. I disse egne betyder „erqilik“ „den luseæg befængte“, og mon ikke det skulle være afgørende.

Det er ikke sikkert, at ordet skulle få os til at tro, at eskimoerne var fri for lusene (og æggene). Sandsynligvis skulle „erqilik“ bare være en *nedsættende betegnelse* for dødsfjenderne. - Og dog! Kan det ikke tænkes, at lusene foretrak disse nabofolk? Kan vi få at vide, med hvilke slags pelse disse folk i gamle dage var klædt? *Jakob Olsen*, det vestgrønlandske medlem af den 5. Thuleekspedition, fortalte, hvordan de blev befriet for en stor del af luseplagen, da de på Southampton Island gik over til tøj af rensdyrskind.

Jeg tror ikke, vi skal pille ved den „gamle“ opfattelse. Det er anderledes med ord, hvis stamme eller tilhængsejendommeligheder er glemt. Vi kender jo eksempler på den slags, foruden at nuancen af et ords betydning har forandret sig. Men her kan vi ikke tale om „glemt betydning“, og „nuanceforandring“ fra „luseæg“ til „bagdelen“ kræver mange flere år end dem, vi har her. Ny betegnelse for et ord, der brugtes som navn for en afdød, var ikke så udpræget uden for Østgrønland.

Vi kunne naturligvis spørge sprogforskerne, så de bagefter kan spørge os. Det er trods alt eskimoernes egen mening, det kommer an på.